

Guide för utvärdering av projekt

”De 5 stora”

Havs- och vattenmyndigheten
Datum: 2016-05-16
Ansvarig utgivare: Ingemar Berglund
Omslagsfoto: Ola Jennersten / Naturfotograferna / IBL Bildbyrå
ISBN 978-91-87967-14-6
Havs- och vattenmyndigheten
Box 11 930, 404 39 Göteborg
www.havochvatten.se

Guide för utvärdering av projekt

”De 5 stora”

Frida Franzén, Mats Ivarsson och Erik Wallentin

Havs- och vattenmyndighetens rapport 2016:06

Förord

Havs- och vattenmyndigheten är en nationell förvaltningsmyndighet inom miljöområdet för bevarande, restaurering och hållbart nyttjande av sjöar, vattendrag och hav. Vårt uppdrag är att verka för att de generationsmål och miljö kvalitetsmål som riksdagen har fastställt ska nås. Ett verktyg för detta arbete är Havs- och vattenmiljöanslaget som ger oss möjlighet att stödja genomförande av miljöförbättrande åtgärder i hav, sjöar och vattendrag.

Inom ramen för Havs- och vattenmiljöanslaget (tidigare Havsmiljöanslaget) genomfördes en större satsning gällande jordbruk och åtgärder mot övergödning. Satsningen fick namnet de ”5 stora” och omfattade Svärtaån, Söderköpingsån, Tommarpsån/ Tullstorpsån, Greppa fosfor och Slätbaken. Enligt Naturvårdsverket, då beslutande myndighet, var syftet med en sammanhållen satsning att genomföra, följa upp och utvärdera nyttan av olika åtgärder för att skapa miljönytta och utveckla metoder och arbetssätt.

Har satsningen varit lyckosam? För att besvara denna fråga och samtidigt även granska några lokal vattenvårdsprojekt (LOVA) har vi gett DHI/Enveco i uppdrag att utvärdera projekten utifrån ett hållbarhetsperspektiv.

Granskning genomfördes under hösten 2015, utifrån då tillgänglig dokumentation. Berörda projektägare har informerats gällande utvärderingsresultat och mottagna kommentarer kommer att beaktas i fortsatt utvärderingsarbete.

Vi hoppas att rapporten skall utgöra en kunskapskälla och ett stöd för fortsatt åtgärdsarbete och ett viktigt underlag för fortsatt utvärderings- och uppföljningsarbete för en långsiktigt hållbar förvaltning av hav och vatten.

För rapportens innehåll svarar författarna själva.

Göteborg 2016-05 -13

Björn Sjöberg, avdelningschef,
Avdelningen för havs- och vattenförvaltning

1.	INTRODUKTION	7
1.2	Bakgrund.....	7
1.3	Vilket underlag kan användas vid utvärderingen?.....	8
1.4	Hur har kriterierna valts ut?	8
1.5	Analys med utgångspunkt i hållbarhetsbegreppet.....	8
1.6	Kvantitativa och kvalitativa kriterier	9
1.7	Projektutvärderingens två huvuddelar	12
1.7.1	Kriterier för beräkning av index för respektive hållbarhetsdimension	12
1.7.2	Icke indexgrundande kriterier (övriga kriterier).....	12
1.7.3	Sammanställning av resultatet.....	12
2.	UTVÄRDERING AV PROJEKT I TRE STEG.....	14
2.2	Steg 1 – Bedömning av enskilda kriterier	15
2.2.1	Är kriteriet relevant i det aktuella projektet?	15
2.2.2	Finns det tillgång till information om kriterierna i projektrapporteringen?.....	15
2.2.3	Poängbedömning och beräkning av normaliserad poäng.....	16
2.2.4	Osäkerhetsbedömning	17
2.2.5	Beräkning av hållbarhetsindex inom respektive hållbarhetsdimension	17
2.3	Steg 2 - Beräkning av sammanvägt hållbarhetsindex	19
2.4	Steg 3 – Kvalitativ bedömning, sammanställning av icke indexgrundande kriterier	20
3.	ANALYS AV PROJEKTRESULTAT	21
3.2	Analysera projektresultatets olika delar	21
3.3	Ytterligare möjligheter till analys.....	24
	REFERENSLISTA	25
	BILAGA	26

1. Introduktion

Denna vägledning för projektutvärdering är tänkt att användas tillsammans med huvudrapporten *Utvärdering projektverksamhet – De fem stora, Havs- och vattenmyndighetens rapport 2016:5* och en Excel-mall för projektutvärdering, *Utvärdering projektverksamhet - utvärderingsmall, Enveco rapport 2015:9*. Varje delmoment i vägledningen innehåller hänvisningar till huvudrapporten där användaren kan finna mer och utförligare information om kriterier, poängskalor för bedömningar samt beräkningar av hållbarhetsindex. I huvudrapporten beskrivs även den teoretiska bakgrunden till metoden. I anslutning till de praktiska stegen för projektutvärdering som presenteras i guiden görs hänvisningar utvärderingsmallen i bilagan.

1.2 Bakgrund

Metoden för projektutvärdering har utvecklats på uppdrag av Havs- och vattenmyndigheten med syfte att utvärdera en grupp större projekt, de ”5 stora”. Utvärderingen undersöker även om det finns betydande skillnader mellan de större projekten och enskilda lokala vattenvårdsprojekt (LOVA-projekt) när det gäller uppnådda projektmål.

De ”5 stora” är en större sammanhållen satsning som finansierats av havs- och vattenmiljöanslaget (tidigare havsmiljöanslaget) för att få till stånd åtgärder mot läckage av näringsämnen i jordbrukslandskapet. Enligt Naturvårdsverket, då beslutande myndighet, var syftet med en sammanhållen satsning att följa upp och utvärdera nyttan av åtgärderna för att använda resultaten från projekten för planering av vidare åtgärdsinsatser. Tanken var att arbetet samtidigt skulle leda till utveckling av metoder och nya arbetssätt för det framtida åtgärdsarbetet. De ”5 stora” omfattar följande projekt:

- Svärtaån
- Söderköpingsån (del i Greppa Fosforn)
- Tommarpsån och Tullstorpsån (de båda åarna hanteras som två separata projekt)
- Greppa fosforn (tre delprojekt ingår)
- Slätbaken

För att inkludera fristående LOVA-projekt i analysen har Havs- och vattenmyndigheten valt ut tre projekt att ingå i jämförelsen, dessa är:

- LOVA-projekt 1, Förbättrat upptag av näringsämnen i Ejdjetjärnet
- LOVA-projekt 2, Våtmarksanläggning och dagvattenrening i Komarksbäcken
- LOVA-projekt 3, Vattenvård Ängmansviken

Denna vägledning beskriver tillsammans med huvudrapporten, *Utvärdering projektverksamhet – De ”5 stora”*, en generell analysmodell för utvärdering av framtida projekt.

1.3 Vilket underlag kan användas vid utvärderingen?

Utvärderingen utgår från den dokumentation som normalt ska finnas tillgänglig i anslutning till bidragsfinansierade projekt, främst:

- ansökan om finansiering från havsmiljöanslaget,
- beslut från ansvarig myndighet (Naturvårdsverket fram till 2010 och därefter Havs- och vattenmyndigheten),
- del- och slutrapporter från projekten,
- ekonomisk rapportering, samt
- annan dokumentation (forskningsrapporter, uppsatser m.m.).

Kategorin *annan dokumentation* är viktig, eftersom den ofta beskriver mätinsatser och analyser av effektiviteten hos genomförda åtgärder. Ibland utgör detta den enda detaljerade information som finns tillgänglig för kriterieutvärdering. Fortsättningsvis används den samlande termen ”projektrapportering” vid hänvisningar till ovanstående dokumentation.

1.4 Hur har kriterierna valts ut?

Valet av kriterier för utvärdering av genomförda projekt baseras på de övergripande kriterier som rekommenderas av OECD/DAC¹ (Chianca, 2008) och som även tillämpas inom EU (EU, 2006) och FN (UNEG, 2005), dessa är:

- projektets *relevans* i förhållande till den aktuella problemställningen,
- projektets *effektivitet*, dvs. uppnås projektets målsättning,
- projektets *kostnadseffektivitet*, dvs. i vilken omfattning ekonomiska resurser kunnat omsättas i konkreta resultat,
- projektets *genomslagskraft (impact)*, exempelvis hur många personer har berörts eller påverkats av projektet. Kriteriet omfattar alla effekter, förväntade som oväntade, positiva som negativa och skiljer sig på så sätt från kriteriet effektivitet.
- projektets *hållbarhet*, exempelvis påverkan på ekologiska, ekonomiska och sociala aspekter

Till vart och ett av de övergripande OECD/DAC-kriterierna ovan föreslås ett antal representativa (detaljerade) kriterier för projektutvärdering, sammanlagt 17 stycken. En beskrivning av OECD/DAC-kriterierna och de detaljerade kriterierna som används i vägledningen ges i avsnitt 2.1 – 2.2 i huvudrapporten.

1.5 Analys med utgångspunkt i hållbarhetsbegreppet

Bland de kriterier som listas av OECD/DAC ingår *Hållbarhet*. Analysen av kriteriet hållbarhet ska spegla påverkan på *ekologi, ekonomi* och *sociala aspekter* inom det projekt som utvärderas. Istället för att utvärdera *hållbarhet* utifrån detta enda kriterium tar metoden som beskrivs i denna vägledning ett vidare grepp och delar in de 17 detaljerade kriterierna i tre grupper för att representera de tre hållbarhetsdimensionerna.

¹ OECD/DAC - Development Assistance Committee of the Economic Cooperation and Development

Efter utvärdering och poängsättning av kriterierna kan ett index för var och en av hållbarhetsdimensionerna beräknas. Indexen har ett värde mellan 0 och 1 och ger en uppfattning om hur framgångsrikt ett projekt har varit med avseende på respektive hållbarhetsdimension. De tre indexen utgör också underlag för beräkning av ett sammanvägt hållbarhetsindex som fungerar som projektets slutliga omdöme.

Tanken med att använda hållbarhetsindex är att skapa en enhetlig och robust metod för utvärderingar av bidragsfinansierade projekt. Uppdelning i hållbarhetsbegreppets tre dimensioner möjliggör direkta jämförelser med avseende på *ekologisk*, *ekonomisk* och *social* hållbarhet mellan olika projekt.

Då övriga, icke indexgrundande kriterier, beaktas tillsammans med beräknade index blir det möjligt att dra ytterligare slutsatser om faktorer som bidragit till framgång eller misslyckande i genomförda projekt. Resultatet från utvärderingarna kan på så vis utgöra ett värdefullt underlag för prioritering av stöd till framtida projekt.

1.6 Kvantitativa och kvalitativa kriterier

I tabellerna 1 – 3 nedan presenteras de kriterier som används vid projektutvärdering, kriterierna är indelade i de tre hållbarhetsdimensionerna. Ytterligare information om kriterierna finns i huvudrapportens avsnitt 2.5.

Tabell 1. Kriterier för utvärdering av ekologisk hållbarhet

Kriterium	Beskrivning	Kvantitativ (KN)/ Kvalitativ (KL)	Bedömningskala	Forklaring till bedömningskalan
Ekol_1	Andel genomförda åtgärder jämfört ansökan	KN	0-4	0%: 0 poäng 1-25%: 1 poäng 26-50%: 2 poäng 51-75%: 3 poäng 76-100%: 4 poäng
Ekol_2	Uppföljning av åtgärder	KN	0-4	Ingen uppföljning: 0 poäng Mätningar inom befintligt provtagningsprogram: 1 poäng Modellsimuleringar av effekten av åtgärden: 2 poäng Mätning med inriktning på genomförd åtgärd: 3 poäng Mätning enligt 3 p-nivån & modellsimulering: 4 poäng
Ekol_3	Dokumenterad effekt	KN	0-1	Har en absolut näringsläckageminskning kunnat fastställas utifrån mätning och/eller modellsimuleringar: 1 poäng annars: 0 poäng
Ekol_4	Tillkommande nyttor	KN	0-4	Poäng tilldelas efter antal tillkommande nyttor som kan identifieras till följd av genomförda åtgärder: - Förstärkt biodiversitet (gröna korridorer (exv. zoner)) - Minskad översvämningrisk (exv. våtmarker) - Ökade rekreativmöjligheter (gröna korridorer, exv. zoner, för friluftsliv längs vattendragen i jordbruksmark). - Minskad erosion (zoner, tväreggsdiken m.fl.)
Ekol_5	Typ av fysisk åtgärd (lista)	KL	-	Genomförda fysiska åtgärder listas.
Ekol_6	Typ av administrativ åtgärd (lista)	KL	-	Genomförda administrativa åtgärder listas, här avses insatser med syfte att få till stånd fysiska åtgärder, exempelvis rådgivning, informationsspridning m.m. Hit räknas även provtagning i anslutning till fysiska åtgärder.

Tabell 2. Kriterier för utvärdering av ekonomisk hållbarhet

Kriterium	Beskrivning	Kvantitativ (KN)/ Kvalitativ (KL)	Bedömningskala	Förklaring till bedömningsskalor
Ekon_1	Åtgärdskostnad som andel av totalkostnad	KN	%	Kriteriet är kvantitativt men ingår inte i den sammanvägda bedömningen av ett projekt utan redovisas separat som en procentsats med en kommentar.
Ekon_2	Administrationskostnad som andel av totalkostnad	KN	%	”-
Ekon_3	Andel övrigt stöd som söks av projektägarna	KN	%	”-
Ekon_4	Åtgärdernas kostnadseffektivitet	KN	0-4	Kriteriet är kvantitativt och relaterar åtgärdskostnader till graden av uppnådda mål inom ett projekt avseende alla typer av åtgärder.
Ekon_5	Finansiering via havsmiljöanslaget eller LOVA (totalt belopp)	KN	SEK	Kriteriet är kvantitativt och ska användas tillsammans med <i>Ekol_5</i> och <i>6</i> för att ge en bild av omfattningen av det aktuella projektet i absoluta termer, dvs. storleken på budget från havsmiljöanslaget eller LOVA samt en listning av de åtgärder som kommit till stånd genom projektet.

Kostnadseffektivitetskriteriet *Ekon_4* är ett ”internt kriterium”. Det innebär att utvärderingen av kriteriet inte baseras direkt på någon extern information utan istället på två andra kriterier som bedömts utifrån projektrapporteringen.

Kriteriet beskriver kostnadseffektivitet med avseende på alla typer av genomförda åtgärder (både fysiska och administrativa) och utgörs av kvoten mellan kriterierna *Ekol_1 Andel genomförda åtgärder jämfört ansökan* och *Ekon_1 Åtgärdskostnad som andel av totalkostnad*. En detaljerad beskrivning av kriteriet ges i huvudrapportens avsnitt 2.5.2 Ekonomisk hållbarhet.

Tabell 3. Kriterier för utvärdering av social hållbarhet

Kriterium	Beskrivning	Kvantitativ (KN)/ Kvalitativ (KL)	Bedömningsskala	Förklaring till bedömningsskalor
Soc_1	I vilken grad projektet lett till delaktighet i åtgärder	KN	0-4	Ingen (0%): 0 poäng, liten grad (1-25%): 1 poäng, måttlig grad (26-50%): 2 poäng, hög grad (51-75%): 3 poäng, mycket hög grad (76-100%): 4 poäng
Soc_2	I vilken grad projektet lett till ökad medvetenhet och kunskap	KN	0-4	Ingen (0%): 0 poäng, liten grad (1 25%): 1 poäng, måttlig grad (26-50%): 2 poäng, hög grad (51-75%): 3 poäng, mycket hög grad (76-100%): 4 poäng
Soc_3	I vilken grad projektet lett till ökad samverkan och samarbete	KN	0-4	Ingen grad: 0 poäng, Liten grad (informationsmöten, ind. rådgivning): 1 poäng, Måttlig grad (upprepade möten, workshops, rådgivning i grupp): 2 poäng, Hög grad (workshop för flera målgrupper, samarbete mellan användare uppmuntras): 3 poäng, Mycket hög grad (strukturella samarbeten, kontrakt, samarbete gynnas ekonomiskt): 4 poäng
Soc_4	Har projektet initierats lokalt (bottom-up) eller regionalt/-nationellt (top-down)?	KL	Kategorier	Lokalt initierat (brukare/ Företag/Organisation) Lokalt initierat myndighet: (Kommun) Regionalt (Myndighet) Nationellt (Utredning/Myndighet)
Soc_5	Vilka grupper berörs av de föreslagna åtgärderna i projektet (genomförande)?	KL	Lista	Redovisas i text
Soc_6	Vilka metoder har använts för att stimulera och realisera deltagande och samverkan?	KL	Lista	Redovisas i text

1.7 Projektutvärderingens två huvuddelar

En projektutvärdering består av två huvuddelar:

1. en beräkning av hållbarhetsindex för var och en av de tre hållbarhetsdimensionerna samt för projektet som helhet, och
2. en sammanställning av kompletterande beskrivande information kring projektet.

Metodikens 17 kriterier lämpar sig i varierande grad för de olika delarna och är därför indelade i två grupper enligt nedan. Mer information om indelningen finns i huvudrapportens avsnitt 2.2.

1.7.1 Kriterier för beräkning av index för respektive hållbarhetsdimension

Det som avgör om ett kriterium är ”lämpligt” för att ingå i beräkningen av hållbarhetsindex är om det ger information som har en tydlig positiv eller negativ innebörd. De kriterier som bedömts vara ”lämpliga” för beräkning av index inom respektive hållbarhetsdimension är:

Ekologisk hållbarhet	Ekonomisk hållbarhet	Social hållbarhet
Ekol_1 Andel genomförda åtgärder jämfört ansökan Ekol_2 Uppföljning av åtgärder Ekol_3 Dokumenterad effekt Ekol_4 Tillkommande nyttor	Ekon_4 Åtgärdernas kostnadseffektivitet	Soc_1 I vilken grad projektet lett till delaktighet i åtgärder Soc_2 I vilken grad projektet lett till ökad medvetenhet och kunskap Soc_3 I vilken grad projektet lett till ökad samverkan och samarbete

De tre hållbarhetsindexen ligger till grund för beräkningen av ett sammanvägt hållbarhetsindex för projektet i sin helhet (se figur 3 i avsnitt 2.2).

1.7.2 Icke indexgrundande kriterier (övriga kriterier)

De kriterier som inte lämpar sig för indexberäkningar, dvs. de som inte ger uppenbar och tydlig information om framgången hos ett enskilt projekt har varit, är:

Ekologisk hållbarhet	Ekonomisk hållbarhet	Social hållbarhet
Ekol_5 Typ av fysisk åtgärd (listning av åtgärder) Ekol_6 Typ av administrativ åtgärd (listning av åtgärder)	Ekon_1 Åtgärds kostnad som andel av total kostnad Ekon_2 Administrationskostnad som andel av total kostnad Ekon_3 Andel övrigt stöd som söktes av projektägarna Ekon_5 Finansiering via havsmiljöanslaget eller LOVA (totalt belopp)	Soc_4 Har projektet initierats lokalt (bottom-up) eller regionalt/nationellt (top-down)? Soc_5 Vilka grupper berörs av de föreslagna åtgärderna i projektet (genomförande)? Soc_6 Vilka metoder har använts för att stimulera och realisera deltagande och samverkan?

De icke indexgrundande kriterierna är tänkta att komplettera bilden från hållbarhetsindexen genom att belysa egenskaper som inte omedelbart ger information om hur framgångsrikt ett enskilt projekt har varit. De fyller också en viktig funktion i ett senare skede då större grupper av projektutvärderingar analyseras med syfte att kartlägga vad som kännetecknar framgångsfaktorer och risker för de aktuella projekten.

1.7.3 Sammanställning av resultatet

Projektutvärderingen färdigställs genom att de beräknade hållbarhetsindexen sammanställs med icke indexgrundande kriterier för att ge en så komplett bild som möjligt av:

- tillgången till information i projektrapporteringen,
- osäkerheten i tillgänglig information,
- genomförda åtgärder samt uppnådd miljöeffekt (ekologisk hållbarhet),
- hur projektet har finansierats, hur stor del av budget som använts till konkreta åtgärder m.m. (ekonomisk hållbarhet), och slutligen
- hur projektet har genomförts, exempelvis med avseende på delaktighet och samverkan med och mellan berörda parter (social hållbarhet).

2. Utvärdering av projekt i tre steg

Utvärderingen av ett projekt sker i tre steg enligt följande:

Steg 1 - Sammanställning av kvantitativa kriterier och beräkning av hållbarhetsindex inom respektive hållbarhetsdimension, följande moment ingår;

- kontroll av relevansen hos de individuella kriterierna för det aktuella projektet,
- kontroll av tillgången till information om individuella kriterier i projektrapporteringen,
- poängbedömningen av kriterierna och beräkning av normaliserad poäng [0-1],
- skattning av osäkerheten i bedömningarna baserat på kvaliteten på tillgängligt underlag, samt
- beräkning av ett hållbarhetsindex för respektive hållbarhetsdimension utifrån normaliserade poäng på relevanta kriterier.

Steg 2 - Beräkning av ett sammanvägt hållbarhetsindex

- De tre hållbarhetsindexen som beräknats för *ekologi*, *ekonomi* och *sociala aspekter* används för beräkningen av ett sammanvägt hållbarhetsindex.

Steg 3 - Kvalitativ bedömning

- Beräknade hållbarhetsindex sammanställs tillsammans med bedömningar av icke indexgrundande kriterier, dvs. de som inte ingått i indexberäkningarna.

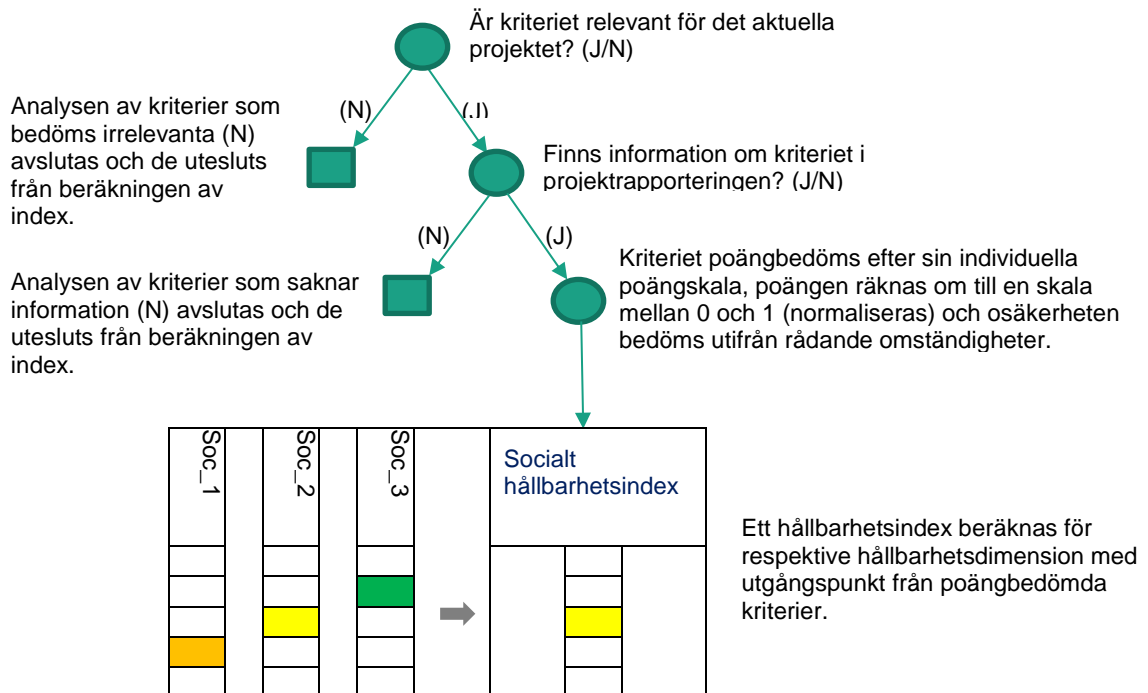
Projektutvärdering i ett excelblad

Bland de stegvisa beskrivningarna nedan görs hänvisningar till bilagan som illustrerar hur analysen på ett enkelt sätt kan göras i en Excel-mall för projektutvärdering, *Utvärdering projektverksamhet - utvärderingsmall*, *Enveco rapport 2015:9*. Alla hänvisningar till Excel-mallen i bilagan görs med [hakparenteser]. I den bifogade mallen behöver fyra uppgifter för varje kriterium fyllas i vid en projektutvärdering:

- relevansen för det aktuella projektet [**kolumn E**],
- tillgång till information för utvärderingen [**kolumn F**],
- själva poängbedömningen som görs utifrån individuella skalor [**kolumn H**] och
- skattning av osäkerheten i den avgivna (poäng)bedömningen [**kolumn I**].

2.2 Steg 1 – Bedömning av enskilda kriterier

Beslutsträdet nedan visar de olika momenten som ingår i det första steget av en projektutvärdering vilket leder fram till beräkningen av ett hållbarhetsindex för var och en av de tre hållbarhetsdimensionerna (social hållbarhet i exemplet).

2.2.1 Är kriteriet relevant i det aktuella projektet?

Varje kriterium bedöms utifrån sin relevans för det aktuella projektet, alla 17 kriterier är inte relevanta i alla typer av projekt. Som exempel kan nämnas att det i vissa projekt kan röra sig om en enskild genomförare av åtgärder, exempelvis en kommun. I de fallen är det inte meningsfullt att diskutera anslutningsgrad och kriteriet tas bort från den fortsatta utvärderingen av projektet.

Ett kriterium som bedöms relevant markeras med [1] i utvärderingsmallen, ett icke-relevant kriterium markeras med [0], se kolumn [E] i bilagan.

Ju fler kriterier som ingår i analysen ju större tillförlitlighet har resultatet. Andelen kriterier som ingått i en projektutvärdering är därför ett viktigt kompletterande resultat från en utvärdering och redovisas bland de sammanfattade resultaten i kalkylbladet [kolumn R]. Andelen relevanta kriterier beräknas automatiskt i utvärderingsmallen utifrån angivelserna [0/1] i kolumn [E].

2.2.2 Finns det tillgång till information om kriterierna i projektrapporteringen?

En annan faktor som avgör om ett kriterium kan ingå i bedömningen är tillgången till information. I de fall projektrapporteringen varit god är det ofta lätt att hitta den efterfrågade informationen i dokumentationen, i andra fall då information saknas kan det vara svårare. De kriterier för vilka det saknas information tas bort ur analysen, i utvärderingsmallen markeras

dessa med [0] i kolumn [F], de kriterier som kunnat utvärderas markeras med [1] i samma kolumn.

Tillsammans med *relevans* avgör *informationstillgång* hur stor andel av tillgängliga kriterier som kan ligga till grund för en utvärdering. Även denna andel redovisas bland de sammanfattade resultaten i utvärderingsmallen, [kolumn R]. Andelen beräknas automatiskt utifrån angivelserna [0/1] i kolumn [F].

2.2.3 Poängbedömning och beräkning av normaliserad poäng

Varje kriterium bedöms utifrån dess individuella skala. För de kriterier som ingår i beräkningen av index tillämpas i alla fall utom ett en diskret skala i intervallet [0-4]. Undantaget är kriteriet *Ekol_3 Dokumenterad effekt* som har en binär skala [0/1].

För de kriterier som inte ingår i indexberäkningen varierar metoden för bedömning, en del kriterier beskrivs utifrån procentuella andelar, exempelvis *Ekon_1 Åtgärdskostnad som andel av totalkostnad*, och andra bara genom beskrivningar i text, som exempelvis *Soc_4 Har projektet initierats lokalt (bottom-up) eller regionalt/nationellt (top-down)?*

I utvärderingsmallens kolumn [G] finns kommentarer med kortfattade beskrivningar av de skalor som tillämpas för respektive kriterium. Mer information om bedömningsskalorna finns i huvudrapportens kapitel 2.5.

Då en poängbedömning gjorts för något av de kriterier som ingår i indexberäkningarna [kolumn G] räknas automatiskt en normaliserad poäng fram i utvärderingsmallen [kolumn J] enligt formeln:

$$\text{normaliserad poäng} = \frac{\text{avgiven poäng (3)}}{\text{poängskalans maxpoäng (4)}} = 0,75$$

I exemplet normaliseras den avgivna poängen [3] mot maxpoängen i skalan [4] vilket ger den normaliserade poängen [0,75].

2.2.4 Osäkerhetsbedömning

Den sista uppgiften som ska anges i utvärderingsmallen vid en projektutvärdering är en skattning av osäkerheten för var och en av de gjorda poängbedömningarna, uppgifterna förs in i kolumn [I]. Skalan som tillämpas för osäkerhetsbedömningarna sträcker sig mellan 1-3, se tabell 4.

Tabell 4. Skala för osäkerheten i bedömningen av kriterier.

3	Hög	Bedömningen av kriteriet baseras på expertbedömningar eller från indirekta skattningar som kunnat göras utifrån projektrapporteringen.
2	Medel	Bedömningen av kriteriet baseras på data/uppgifter från projektrapporteringen.
1	Låg	Bedömningen av kriteriet baseras på data/uppgifter från projektrapporteringen och har genomgått en extern kvalitetsgranskning.

Osäkerhetsbedömningar görs för samtliga kriterier som bedömts vid en projektutvärdering. Ett medelvärde beräknas automatiskt i utvärderingsmallen och redovisas bland det sammanfattade resultatet i kolumn [R].

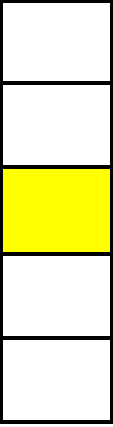
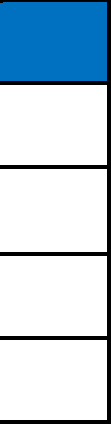

2.2.5 Beräkning av hållbarhetsindex inom respektive hållbarhetsdimension

Efter poängbedömning av kriterierna beräknas automatiskt hållbarhetsindex för *ekologi*, *ekonomi* och *sociala aspekter* i utvärderingsmallens kolumn [L], se bilaga.

Indexen beräknas genom en medelvärdesbildning över de normaliserade poäng som tilldelats kriterierna inom respektive hållbarhetsdimension.

Figur 1 nedan illustrerar ett fiktivt exempel på en beräkning av ett hållbarhetsindex för *ekologi* genom medelvärdesbildning över normaliserade poäng för fyra relevanta kriterier.

	Andel genomförda åtgärder jämfört ansökan	Uppföljning av åtgärder	Dokumenterad effekt	Tillkommande nyttor		Beräknat hållbarhetsindex för Ekologi
Avgiven Poäng	3	2	1	1		-
Normaliserad poäng	0,75	0,50	1,00	0,25		0,63

Grafisk presentation av normaliserad poäng					Medelvärdesberäkning	

Figur 1. Fiktivt exempel för beräkning av hållbarhetsindex för ekologi, beräkningen görs automatiskt i utvärderingsmallen genom en medelvärdesbildning över avgivna normaliserade poäng för relevanta kriterier.

2.3 Steg 2 - Beräkning av sammanvägt hållbarhetsindex

I det andra steget beräknas ett sammanvägt hållbarhetsindex för projektet som helhet, [kolumn P]. Beräkningen görs automatiskt i utvärderingsmallen och är ett viktat medelvärde av index för *ekologi*, *ekonomi* och *sociala aspekter*. Respektive index viktas med antalet kriterier som ingått i beräkningen (se avsnitt 2.3.2 i huvudrapporten för en ingående beskrivning av viktningen mellan olika dimensioner) enligt:

$$\text{Sammanvägt hållbarhetsindex} = \frac{(E_{kol} * N_{EKOL}) + (E_{kon} * N_{EKON}) + (S_{oc} * N_{SOC})}{NR_{EKOL} + NR_{EKON} + NR_{SOC}}$$

där :

E_{kol} , E_{kon} , S_{oc}

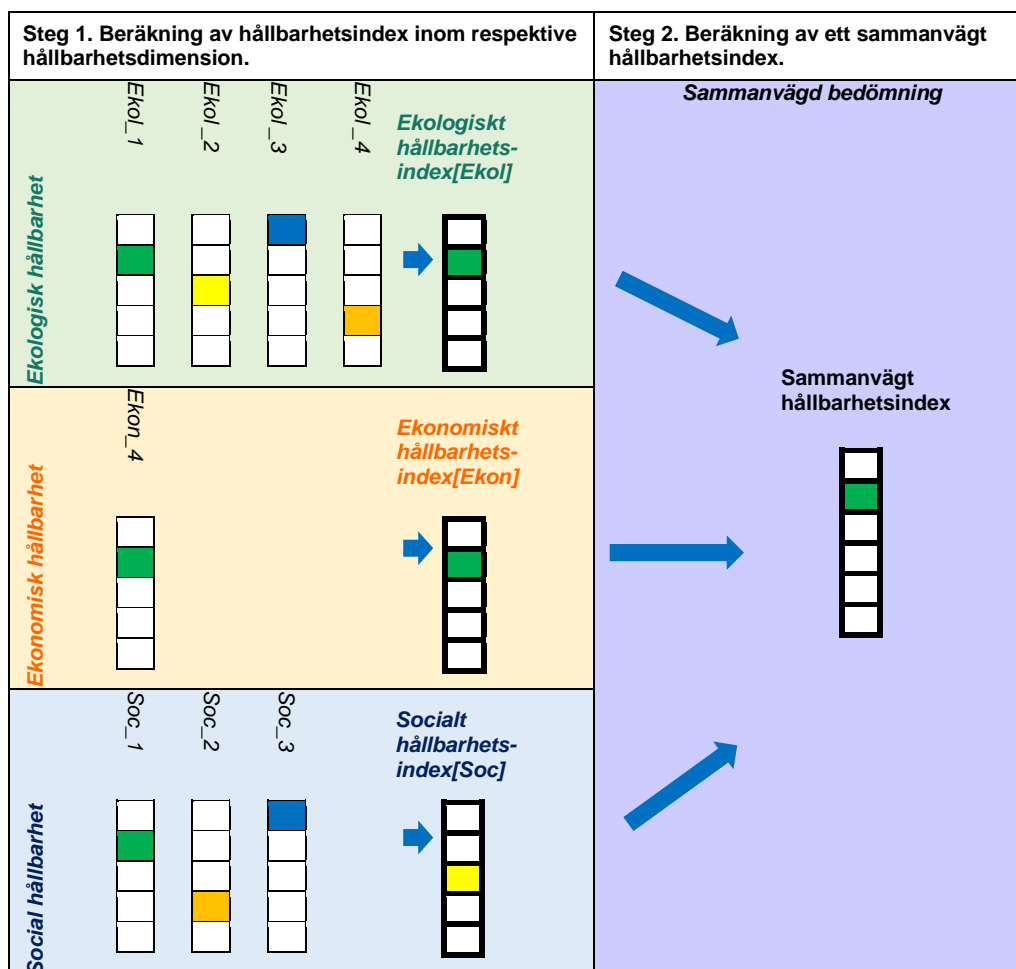
- index för respektive hållbarhetsdimension [kolumn L]

N_{EKOL} , N_{EKON} , N_{SOC}

- antal relevanta kriterier för vilka det finns information som därför ingått i beräkningen av respektive index [kolumn N]

NR_{EKOL} , NR_{EKON} , NR_{SOC}

- antal relevanta kriterier inom respektive dimension [kolumn E, rad 7-16]

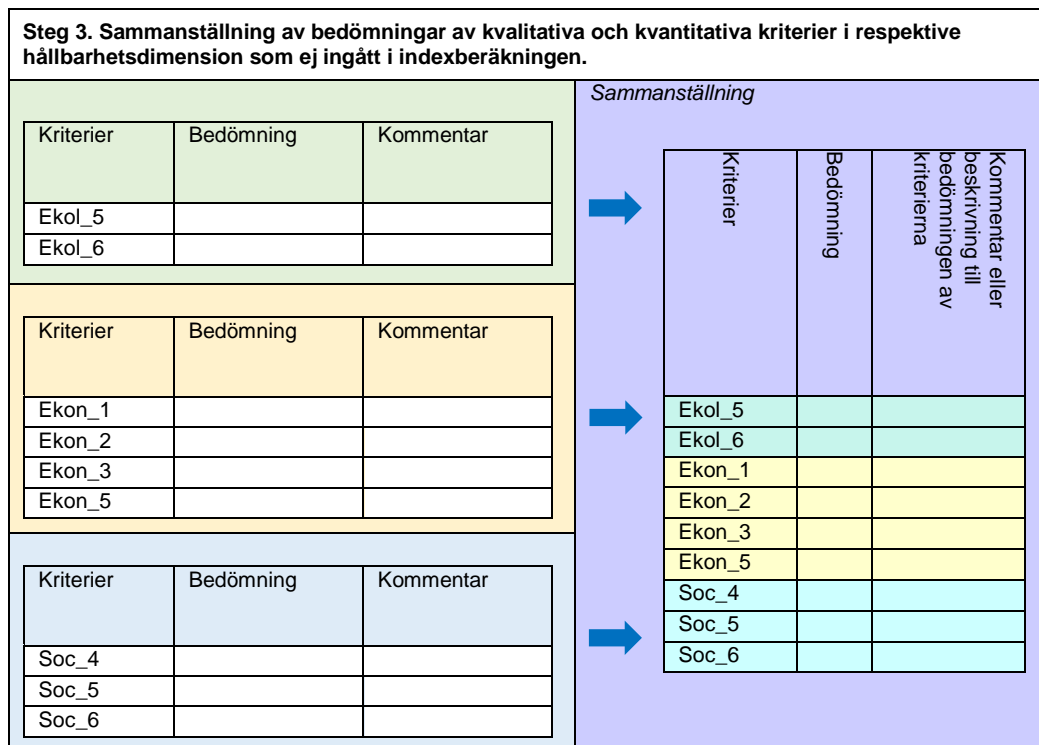

Figur 2. Princip för beräkning av sammanvägt hållbarhetsindex.

2.4 Steg 3 – Kvalitativ bedömning, sammanställning av icke indexgrundande kriterier

Det tredje och sista steget i metoden innebär att bedömningarna av icke indexgrundande kriterier, dvs. de som inte ingått i beräkningen av hållbarhetsindex sammanställs i utvärderingsmallen [rad 18-28].

Kriterierna *Ekol_5 Typ av fysisk åtgärd (lista)* och *Ekol_6 Typ av administrativ åtgärd (lista)* är deskriptiva och innebär att de åtgärder som genomförts i ett projekt listas. I de fall åtgärdsarbetet varit omfattande och många olika åtgärder genomförts kan flikarna i beräkningsmallen Ekol_5 och Ekol_6 användas för att lista åtgärderna.

Figur 3. Sammanställning av bedömningarna för de icke indexgrundande kriterierna från projekten.

3. Analys av projektresultat

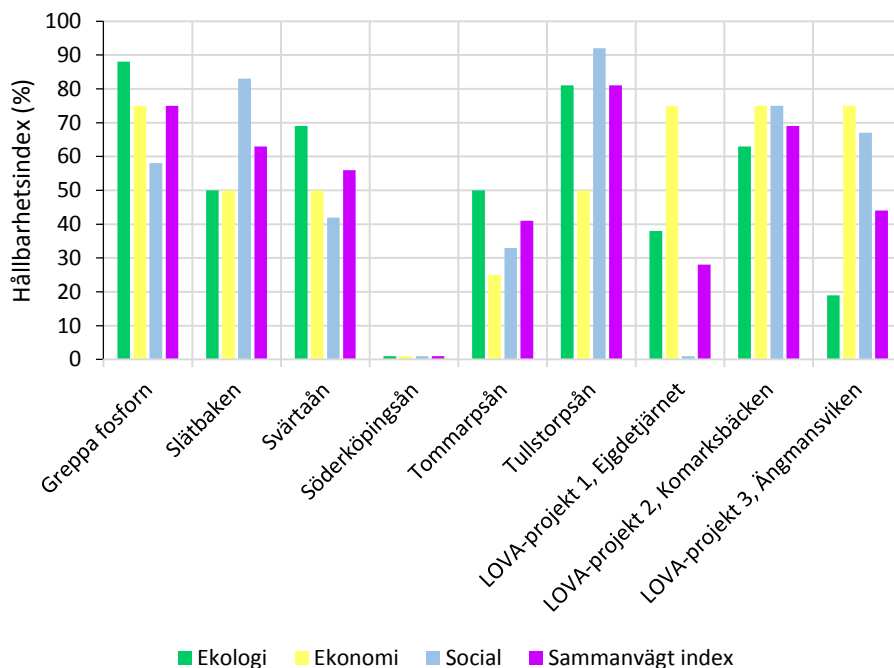
I avsnitt 3.1 nedan diskuteras kortfattat hur projektutvärderingar kan analyseras utifrån de tre beståndsdelarna ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbarhetsindex, samt hur osäkerhetsmått kan komplettera analysen ytterligare. Därefter ges i avsnitt 3.2 en kortfattad beskrivning av hur de icke indexgrundande kriterierna kan användas för att göra statistiska analyser i det fall en större mängd projekt analyseras, och på så sätt bidra till att belysa faktorer som kan förklara varför olika typer av projekt når sina målsättningar eller inte.

3.2 Analysera projektresultatets olika delar

Det sammanvägda hållbarhetsindexet beräknas som tidigare beskrivits (se beräkningssteg 2) genom en sammanvägning av de index som beräknats för ekologi, ekonomi och sociala aspekter. Tillsammans med de tre hållbarhetsdimensionernas respektive index möjliggör metoden en mångsidig analys av vilka delar av ett projekt som varit mer eller mindre framgångsrikt. I figur 4 nedan redovisas samtliga index som beräknats för de ”5 stora” samt tre fristående LOVA-finansierade projekt (samtliga projekt presenteras och utvärderas i huvudrapporten).

Som exempel kan nämnas de projekt som utvärderats i Tommarpsån och Tullstorpsån, vilka båda var beroende av lokala markägares/lantbrukares frivilliga deltagande i föreslagna åtgärder. Hur stort intresset för deltagande varit avspeglas i de sociala hållbarhetsindexen för projekten (specifikt i kriterium *Soc_1 I vilken grad projektet lett till delaktighet i åtgärder*).

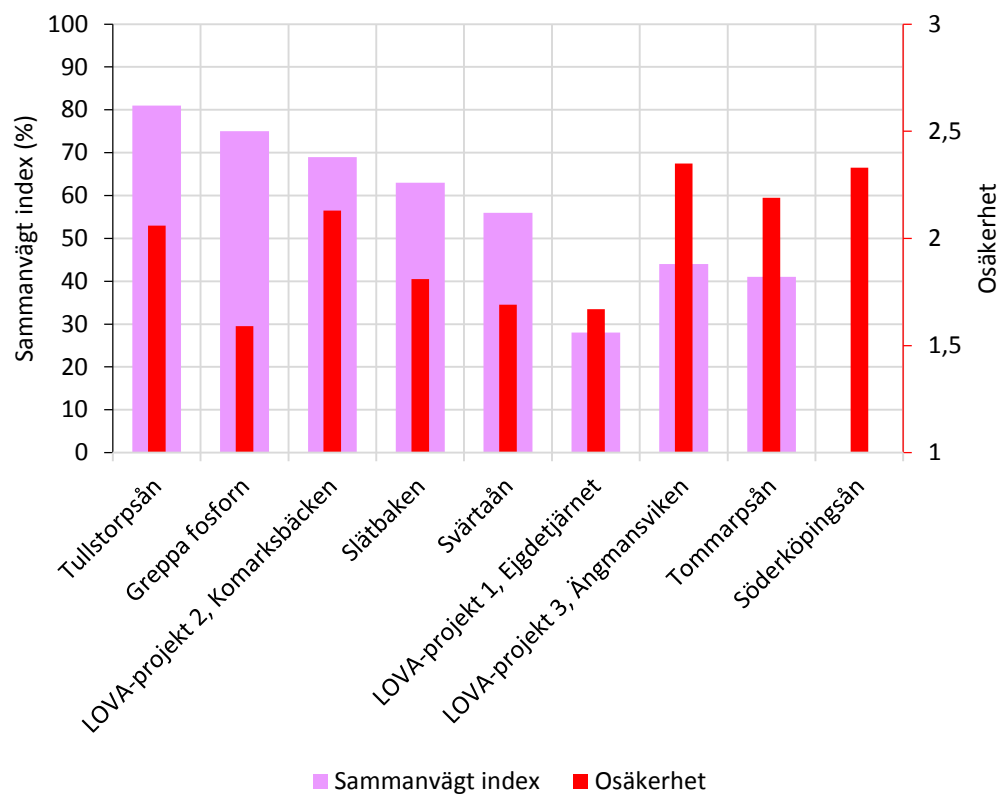
I Tullstorpsån lyckades projektet väl med att involvera lokala markägare, medan projektet i Tommarpsån inte visade sig bli lika framgångsrikt i det hänseendet. Skillnaden i uppnådd delaktighet avspeglas även i de ekologiska hållbarhetsindexen för respektive projekt då graden av måluppfyllelse blev relativt låg i Tommarpsån, se figur 4.

Figur 4. Sammanställning av hållbarhetsindex efter utvärdering av de "fem stora" och de tre fristående projekten med LOVA-finansiering. Projektet i Söderköpingsån har inte kunnat utvärderas till följd av otillräcklig tillgång till information.

Analys av projektutvärderingar kan även innehålla en diskussion om de skattningar av osäkerhet som gjorts för respektive projekt. I figur 5 nedan har t.ex. det sammanvägda hållbarhetsindexet för respektive projekt redovisats tillsammans med skattningar av osäkerhet. Skattningarna baseras på vilken information som funnits tillgänglig i rapporteringsunderlaget. Flera projekt har en genomsnittlig osäkerhet över 2 (över medel), vilket antyder att en mer genomgripande projektrapportering potentiellt skulle kunna ändra rangordningen mellan projekten med avseende på sammanvägda hållbarhetsindex.

Exempel: De två projekten Greppa Fosfor, och Tullstorpsån är två projekt med liknande hållbarhetsindex men där utvärderingen för Tullstorpsån är baserad på underlag med betydligt större osäkerhet. Resultatet antyder att sannolikheten är hög för att Greppa Fosfor verkligen är ett projekt med hög hållbarhet medan utfallet för Tullstorpsån potentiellt skulle kunna ändras om projektrapporteringen varit bättre. Det är emellertid oklart om förändringen skulle bli till det sämre eller bättre, ledtrådar till svaret kan sökas bland de icke indexgrundande kriterierna för respektive projekt.

Figur 5. Sammanvägt hållbarhetsindex (%) i fallande ordning för de utvärderade projekten tillsammans med skattningar av osäkerheten i bedömningarna (1 = låg, 2 = medel, 3 = hög). Ett sammanvägt index har inte kunnat beräknas för Söderköpingsån till följd av bristande tillgång till information.

3.3 Ytterligare möjligheter till analys

De kriterier som ingår i beräkningen av hållbarhetsindex ska kunna utvärdera hur ett projekt bidragit till social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet, och därmed ge ett sammanvägt hållbarhetsindex. De icke indexgrundande kriterier som beskrivs för de tre olika hållbarhetsaspekterna (se avsnitt 2.3) är i sin tur viktiga för att beskriva hur projekten genomförts, t.ex. hur stor del av totalbudget som utgjorts av åtgärds-respektive administrativa kostnader, eller vilka metoder som använts för att involvera intressenter i projekten. De behöver i sig inte innebära något positivt eller negativt i hållbarhetstermer. Däremot kan de i vissa fall hjälpa till att förklara utfallen på de kriterier som används i beräkning av hållbarhetsindexen.

Exempel 1: Att ett projekt som endast lyckas genomföra en liten andel av de tänkta åtgärderna (*Ekol_1*) kanske kan förklaras av att åtgärds-kostnadens andel av budget (*Ekon_2*) är väldigt låg. En intressant fråga att ställa blir då varför.

Exempel 2: om ett projekt endast i liten grad lett till ökad samverkan och samarbete (*Soc_3*) kan utvärderingen av kriterier för metoder för samverkan och deltagande (*Soc_6*) eventuellt visa att projektet inte arbetat med metoder som stimulerar ytterligare samarbeten.

De icke indexgrundande kriterierna har ytterligare en viktig funktion i den metod som presenteras. Vid utvärdering av en större mängd projekt möjliggör de icke indexgrundande kriterierna en djupare statistisk analys av faktorer som är avgörande för höga hållbarhetsindex. En sådan analys kan exempelvis visa vilka kriterier som är signifikanta för höga värden på social, ekologisk och/eller ekonomisk hållbarhet.

Referenslista

- Chianca, T, 2008, The OECD/DAC Criteria for International Development Evaluations: An Assessment and Ideas for Improvement, Journal of MultiDisciplinary Evaluation, Volume 5, Number 9, ISSN 1556-8180, March 2008.
- EU, 2006, Evaluation methods for the European union's external assistance – Guidelines for project and programme evaluation, Volume 3, Directorate General External Relations, Directorate General Development, EuropeAid Co-operation Office, Joint Evaluation Unit, ISBN: 92-79-00681-9.
- Havs- och vattenmyndigheten, 2016, Utvärdering projektverksamhet – De fem stora, Rapport 2016:5.
- FN, 1987, Världskommissionen för miljö och utveckling, 1987, Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future.

Bilaga

				E	F	G	H	I	J	L	N	P	R
A	B	C	D	Celler med starkare färg fylls i av användaren vid utvärdering.									
1 Projektnamn: Exempel													
2 Kriterier för bedömning av projekt med syfte att minska läckage av näringsämnen och som delfinansieras med havsmiljöanslaget eller LOVA-medel													
3	Kriterium	Koef. (Kn)/Koef. (Kl)	Beskrivning	Relevans (Ja=1/Nej=0)	Tillgänglig uppgift för utvärdering (Ja=1/Nej=0)	Bedömnings-skala	POÄNG/BEDÖMNING	Osäkerhet (1-3)	Normaliserad poängskala (0-100%)	Sammanvägd bedömning av respektive hållbarhetsdimension	Viktning (antalet relevanta kriterier det finns uppgifter om)	Övergripande sammanvägd bedömning (hållbarhetsindex)	
4 <i>Indexberäkning</i>													
6	Ekologisk hållbarhet	Ekol_1	KN	Andel genomförda åtgärder jämfört ansökan	1	1	0-4	4	3	1,00	0,38	4	0,45
7		Ekol_2	KN	Uppföljning av åtgärder	1	1	0-4	0	1	0,00			
8		Ekol_3	KN	Dokumenterad effekt	1	1	0-1	0	1	0,00			
9		Ekol_4	KN	Tillkommande nyttor	1	1	0-4	2	2	0,50			
11	Ekonomisk hållbarhet	Ekon_4	KN	Åtgärdernas kostnadseffektivitet	1	1	0-4	3	3	0,75	0,75	1	
13	Social hållbarhet	Soc_1	KN	Anslutningsgrad (delaktighet i åtgärder för respektive målgrupp)	1	0	0-4			0,00	0,00	0	
14		Soc_2	KN	I vilken grad projektet lett till ökad medvetenhet och kunskap	1	0	0-4			0,00			
15		Soc_3	KN	I vilken grad projektet lett till ökad samverkan och samarbete	1	0	0-4			0,00			
16 <i>Deskriptiv analys</i>													
18	Ekologisk hållbarhet	Ekol_5	KL	Typ av fysisk åtgärd (lista)	1	1	lista	Grävning och röjning av våtmark	1		Sammanfattade resultat Hållbarhetsindex Ekologi: 0,38 Ekonomi: 0,75 Social: 0,00 Totalt: 0,45 Andelen kriterier som bedömts vara relevanta (%): 94,12% Andelen relevanta kriterier för vilka det funnits information i projektrapporteringen (%): 70,59% Osäkerhetsmått baserats på relevanta kriterier för det aktuella projektet (medelvärde): 1,67		
19		Ekol_6	KL	Typ av administrativ åtgärd (lista)	1	1	lista	Endast en mycket liten kostnad har gått till administration	1				
21	Ekonomisk hållbarhet	Ekon_1	KN	Åtgärdskostnad som andel av total kostnad	1	1	%	99,50%	1				
22		Ekon_2	KN	Administrationskostnad som andel av total kostnad	1	1	%	0,50%	1				
23		Ekon_3	KN	Andel övrigt stöd som sökts av projektägarna	1	1	%	53,60%	1				
24		Ekon_5	KN	Finansiering via Havsmiljöanslaget eller LOVA (totalt belopp)	1	1	SEK	225 000	2				
26	Social hållbarhet	Soc_4	KL	Har projektet initierats lokalt (bottom-up) eller regionalt/nationellt (top-down)?	1	1	Kategorier	Lokalt (myndighet/kommun)	3				
27		Soc_5	KL	Vilka grupper berörs av de föreslagna åtgärderna i projektet (genomförande)?	1	0	Lista						
28		Soc_6	KL	Vilka metoder har framförallt används för att stimulera och realisera deltagande och	0	0	Lista						
29													
30													

Figur 6. Excelark för projektutvärdering (utvärderingsmall)

